

LAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 20/2001 vp

Hallituksen esitys eräiden avioliittoa ja perimystä koskevien kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvien säännösten uudistamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 2 päivänä toukokuuta 2001 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eräiden avioliittoa ja perimystä koskevien kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvien säännösten uudistamisesta (HE 44/2001 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Markku Helin, oikeusministeriö
- lainsäädäntösihteeri Hanna Rantala, ulkoasiainministeriö
- ylitarkastaja Joni Hiitola, opetusministeriö

- yksikönjohtaja Anita Honkanen, Ulkomaalaisvirasto
- asianajaja, dosentti Timo Esko, Suomen Asianajajaliitto
- dosentti Kirsti Kurki-Suonio.

Viitetieto

Esityksellä on liittymäkohtia hallituksen esitykseen laiksi virallistetusta parisuhteesta (HE 200/2000 vp). Lakivaliokunta on antanut asiasta mietinnön (LaVM 15/2001 vp), jossa ehdotetun mukaisesti eduskunta on 28.9.2001 hyväksynyt lain rekisteröidystä parisuhteesta.

Nyt käsiteltävänä olevan esityksen 1. lakiehdotukseen laiksi avioliittolain muuttamisesta sisältyvät parisuhdelaista johtuvat heijastussäännökset avioliittolakiin.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan uudistettavaksi avioliittoa koskeva kansainvälis-yksityisoikeudellinen lainsäädäntö. Uudet säännökset koskevat avioliiton solmimista, ulkomaisen avioliiton tunnistamista ja avioliiton purkamista sekä aviopuolisoitten oikeussuhteisiin sovellettavaa lakia. Esityksessä on säännökset myös Suomen tuomioistuinten kansainvälisestä toimivallasta aviopuolisoitten oikeussuhteita koskevissa asioissa. Ehdotetut säännökset tulevat sovellettaviksi silloin, kun aviopuolisilla tai avioliittoon aikovilla on

kansalaisuutensa taikka koti- tai asuinpaikkansa puolesta kansainvälisiä liittymiä.

Ehdotetut säännökset on sijoitettu avioliittolakiin lisättävään uuteen V osaan. Samalla kumotaan eräistä kansainvälisluontoisista perheoikeudellisista suhteista annetun lain I osa ja erät IV osan säännökset.

Esityksessä ehdotetaan myös, että perintökaareen lisätään uusi 26 luku. Se sisältää säännökset Suomen viranomaisten kansainvälisestä toimivallasta perintöä koskevissa asioissa sekä

säännökset perimyksen, pesänselvitykseen ja perinnönjakoon sovellettavasta laista.

Ehdotettuja säännöksiä sovellettaisiin, jollei muusta laista tai Suomea sitovista kansainvälisistä velvoitteista muuta johdu.

Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan noin kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Voimassa olevat avioliittoa koskevat, kansalaisuusperiaatteeseen perustuvat kansainvälis-yksityisoikeudelliset säännökset eivät enää vastaa kansainvälistyneen elämän tarpeita. Perintöoikeudelliset kansainvälis-yksityisoikeudelliset säännökset puuttuvat kokonaan Suomen lainsäädännöstä. Hallituksen esitys joustavine ja valinnanvaraisine säännöksineen onkin otettu myönteisesti vastaan.

Viime vuosina kansainvälis-yksityisoikeudellisiä säännöksiä ei enää ole kirjoitettu erillisiksi laeiksi, vaan säännökset on sijoitettu asianomaisiin kansallisiin aineellisoikeudellisiin lakeihin. Tätä uutta kirjoitustapaa, jota on käytetty myös tässä esityksessä, on pidetty asianmukaisena.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. Laki avioliittolain muuttamisesta

6 §. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi säännös siitä, että voimassa olevan avioliiton lisäksi myös virallistettu parisuhde muodostaa avioliiton esteen.

Uuden rekisteröityä parisuhdetta koskevan lain 2 §:n mukaan avioliitto muodostaa esteen parisuhteen rekisteröinnille. Valiokunta on em. parisuhdetta koskevassa mietinnössään (LaVM 15/2001 vp) todennut, että tarvitaan nimenomai-

nen säännös siitä, että estevaikutus toimii myös toisinpäin. Pykäläehdotus on siten tarpeen.

Kun parisuhdelain nimike muuttui eduskuntakäsittelyssä virallistetusta parisuhteesta rekisteröidyksi parisuhteeksi, pykäläehdotusta on vastaavasti tarkistettu.

12 §. Pykälässä säädetään niistä seikoista, joista kihlakumppanin on avioliiton esteiden tutkinnassa ilmoitettava. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös velvollisuudesta ilmoittaa aikaisemmin solmitusta virallistetusta parisuhteesta ja tällaisen suhteen purkautumisesta.

Kun eduskunta on, kuten edellä 6 §:n kohdalla ilmenee, muuttanut parisuhteen nimen rekisteröidyksi parisuhteeksi, pykälään on tehty vastaava korjaus.

27 §. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan aviopuolisot on tuomittava avioeroon ilman harkinta-aikaa myös silloin, kun avioliitto on solmittu sellaisen virallistetun parisuhteen ollessa voimassa, joka ei ole myöhemminkään purkautunut.

Valiokunta, edellä 6 §:n kohdalla esitettyyn viitaten, on muuttanut parisuhteen nimen rekisteröidyksi parisuhteeksi.

112 §. Pykälässä on säännökset mm. suomalaisen papin oikeudesta vihkiä avioliittoon vieraassa valtiossa.

Valiokuntakäsittelyssä on käynyt ilmi, ettei hallituksen esittämä pykälämuotoilu ratkaise sitä ongelmaa, joka esityksen perustelujen mukaan on ollut tarkoitus ratkaista.

Suomessa on uskonnollisia yhdyskuntia, joissa ei ole pappeja. Näissä vihkimisoikeus mää-

räytyy ao. yhdyskunnan järjestyssäännön mukaan. Myös muiden yhteisöjen kuin suomalaisen uskonnollisten yhdyskuntien palveluksessa on henkilöitä, jotka saavat suomalaisessa uskonnollisessa yhdyskunnassa toimittaa vihkimisen. Muun muassa puolustusvoimien palveluksessa oleville YK:n suomalaisten valvontajoukkojen sotilaspapeille on myönnetty vihkimisoikeuksia. Kirkon ulkosuomalaistyön pappien asema puolestaan on monissa maissa järjestetty Suomen evankelisluterilaisen kirkon ja paikallisen sisarkirkon välisellä yhteistyösopimuksella siten, että kirkkohallituksen lähettämä suomalainen pappi on palvelussuhteessa kohdemaan kirkkoon. Kohdemaan kirkon yhteydessä toimii suomalainen seurakunta, joka tekee yhteistyötä Suomen kirkon kanssa, mutta on osa kohdemaan kirkon organisaatiota. Vaikka pappi on tällöin palvelussuhteessa kohdemaan kirkkoon, hän säilyttää pappautensa myös Suomen kirkossa ja pysyy siten tuomiokapitulin valvonnassa.

Valiokunta ehdottaa 2 momentin muotoilemista uudelleen niin, että em. näkökohdat on otettu huomioon.

119 §. Pykälään ehdotetaan sijoitettavaksi säännökset Suomen tuomioistuinten kansainvälisestä toimivallasta avioeroa ja yhteiselämän lopettamista koskevassa asiassa.

Valiokunta, edellä 6 §:n kohdalla esitettyyn viitaten, on tehnyt 3 momenttiin lakitekniisiä korjauksia. Parisuhteen nimi on muutettu rekisteröidyksi parisuhteeksi.

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

avioliittolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 13 päivänä kesäkuuta 1929 annetun avioliittolain (234/1929) 6 §, 12 §:n 2 momentti ja 27 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 6 § ja 27 §:n 1 momentti laissa 411/1987 ja 12 §:n 2 momentti laissa 618/1998, sekä

4. Laki rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain 13 ja 14 §:n muuttamisesta (Uusi lakiehdotus)

Rekisteröityä parisuhdetta koskevan lain 13 ja 14 §:ssä on viittaussäännös eräistä kansainvälisistä perhesuhteista annetun lain sellaiseen pykälään, joka edellä 2. lakiehdotuksessa ehdotetaan kumottavaksi ja siirrettäväksi avioliittolaikiin.

Viittaussäännösten oikaisemiseksi valiokunta ehdottaa, että tässä yhteydessä hyväksytään uusi lakiehdotus rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain 13 ja 14 §:n muuttamisesta. Uusi laki on luonteeltaan lakitekkinen ja se on tarkoitettu tulemaan voimaan samana päivänä kuin laki rekisteröidystä parisuhteesta.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että 2. ja 3. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomina,

*että 1. lakiehdotus hyväksytään muutettuna (**Valiokunnan muutosehdotukset**) ja*

*että hyväksytään uusi 4. lakiehdotus (**Valiokunnan uusi lakiehdotus**).*

lisätään lakiin siitä mainitulla lailla 411/1987 kumotun V osan tilalle uusi V osa seuraavasti:

6 §

Kukaan ei saa mennä avioliittoon, jos hänen aikaisempi avioliittonsa on vielä voimassa. Avioliittoon ei myöskään saa mennä se, jonka rekisteröity parisuhde on voimassa.

12 §

Kihlakumppanin on lisäksi kirjallisesti ilmoitettava, onko hän aikaisemmin solminut avioliiton tai rekisteröidyn parisuhteen. Jos avioliiton esteiden tutkijan käytettävissä olevista tiedoista ei ilmene, että aikaisempi avioliitto tai rekisteröity parisuhde on purkautunut, kihlakumppanin on avioliiton esteiden tutkijalle annettava siitä todistus tai muu erityinen selvitys.

27 §

Puolisot on tuomittava avioeroon ilman harkinta-aikaa:

1) jos puolisot ovat toisilleen sukua suoraan takenevassa ja etenevässä polvessa tai sisarusia taikka puolisisarusia; tai

2) jos avioliitto on solmittu jommankumman puolison aikaisemman avioliiton tai rekisteröidyn parisuhteen ollessa voimassa, eikä aikaisempi avioliitto tai rekisteröity parisuhde vielä ole purkautunut.

V Osa

**KANSAINVÄLISEN YKSITYISOIKEU-
DEN ALAAN KUULUVAT SÄÄNNÖKSET**

1 luku

Avioliiton solmiminen

Oikeus solmia avioliitto

108—111 §
(Kuten HE)

Diplomaattisten edustajien ja eräiden pappien vihkimisoikeus

112 §

(1 mom. kuten HE)

Opetusministeriö voi hakemuksesta ja ulkoasiainministeriön lausunnon saatuaan antaa henkilölle, joka saa suomalaisessa uskonnollisessa yhdyskunnassa toimittaa kirkollisen vihkimisen, oikeuden vieraassa valtiossa vihkiä avioliittoon kihlautuneita, joista ainakin toinen on Suomen kansalainen. Oikeus voidaan liittää tiettyyn virkaan, toimeen tai tehtävään taikka antaa edellä tarkoitettulle henkilölle henkilökohtaisesti.

(3 mom. kuten HE)

113 §

(Kuten HE)

Vihkimisen toimittaminen

114 §

(Kuten HE)

2 luku

Ulkomaisen avioliiton tunnustaminen

Tunnustamisen edellytykset

115 ja 116 §

(Kuten HE)

Suomen viranomaisten toimivalta avioliiton pätevyyttä koskevassa asiassa

117 ja 118 §

(Kuten HE)

3 luku

Avioliiton purkaminen

Suomen tuomioistuinten kansainvälinen toimivalta

119 §
(1 ja 2 mom. kuten HE)
Virallinen syyttäjä voi lisäksi Suomessa ajaa kannetta puolisoiden tuomitsemisesta avioeroon, jos avioliitto on solmittu jommankumman puolison aikaisemman avioliiton tai *rekisteröidyn* parisuhteen ollessa voimassa, eikä aikaisempi avioliitto tai *rekisteröity* parisuhde ole vielä purkautunut ja molemmilla puolisoilla on Suomessa kotipaikka.
(4 ja 5 mom. kuten HE)

Sovellettava laki

120 §
(Kuten HE)

Vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnistaminen

121—125 §
(Kuten HE)

4 luku

Aviopuolisoiden oikeussuhteet

Suomen tuomioistuinten kansainvälinen toimivalta

126 ja 127 §
(Kuten HE)

Avioliiton henkilökohtaisiin oikeusvaikutuksiin sovellettava laki

128 §
(Kuten HE)

Aviopuolisoiden varallisuussuhteisiin sovellettava laki

129—131 §
(Kuten HE)

Vieraan valtion lain soveltamisen rajoitukset

132—135 §
(Kuten HE)

Ositus asumuseron perusteella

136 §
(Kuten HE)

Osituksen toimittaminen

137 §
(Kuten HE)

Omaisuuuden erottelu

138 §
(Kuten HE)

5 luku

Erinäisiä säännöksiä

139—142 §
(Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

Valiokunnan uusi lakiehdotus

4.

Laki

rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain 13 ja 14 §:n muuttamisesta

*Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan* päivänä *kuuta* 200 rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain (/) 13 ja 14 § seuraavasti:

13 §

Rekisteröidyn parisuhteen purkamista koskeva asia voidaan tutkia Suomessa, jos:

- 1) parisuhteen rekisteröinti on toimitettu Suomessa; tai
- 2) parisuhteen osapuolella on sellainen liittymä Suomeen, että Suomen tuomioistuin olisi toimivaltainen avioeroasiassa siten kuin *avioliittolain (234/1929) 119 §:ssä* säädetään.

14 §

Vieraassa valtiossa annetun rekisteröidyn parisuhteen purkamista koskevan päätöksen pätevyteen sovelletaan, mitä *avioliittolain 121 ja 122 §:ssä* säädetään vieraassa valtiossa annetun avioliiton purkamista koskevan päätöksen pätevydestä Suomessa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä *kuuta* 200 .

Helsingissä 5 päivänä lokakuuta 2001

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Henrik Lax /r	Susanna Rahkonen /sd
vpj.	Matti Vähänäkki /sd	Tero Rönni /sd
jäs.	Sulo Aittoniemi /alk	Mauri Salo /kesk
	Erkki Kanerva /sd	Timo Seppälä /kok
	Toimi Kankaanniemi /kd	Marja Tiura /kok
	Annika Lapintie /vas	Lasse Virén /kok
	Kari Myllyniemi /kesk	vjäs. Seppo Lahtela /kesk.
	Veijo Puhjo /vas	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Kaisa Vuorisalo.